

SA OLED TÄNA ILUSAM KUI HOMME

Lavastaja-kunstnik: LAURI LAGLE

Helikujundaja: JAKOB JUHKAM

Valguskunstnik: SIIM REISSPASS

Kostüümikunstnik: JAANUS VAHTRA

Laval: MARIKA VAARIK, MARI ABEL, KATARIINA TAMM, RASMUS KALJUJÄRV,
JÖRGEN LIIK, MARKUS TRUUP, INGMAR JÕELA

Aitäh TIINA SAVI, EERO EPNER, MART KANGRO, KATRIN VINGEL

Lavastust toetab KULTUURIMINISTEERIUM ja EESTI KULTUURKAPITAL

Esietendus 12.09.2020

EKSPEDITSIOON / VON KRAHLI TEATER

Loetakse luuletusi järgmistelt autoritelt:

MÄRTA TIKKANEN
WILLIAM CARLOS WILLIAMSON
KNUTS SKUJENIEKS
JUHAN LIIV
HANDO RUNNEL
OCTAVIO PAZ
INDREK HIRV
ANDRES EHIN
DORIS KAREVA
VLADIMIR MAJAKOVSKI
CHARLES BUKOWSKI
ANDRUS KASEMAA
FERNANDO PESSOA
MATS TRAAAT

ALEKSANDER SUUMAN
RONALD DAVID LAING
RABINDRANATH TAGORE
TAAVI EELMAA
ARTUR ALLIKSAAR
OTT ARDER
VLADISLAV KORŽETS
KÄRT HELLERMA
MAIT VAIK
JAAK JÕERÜÜT
ØYVIND RANGØY
EESTI LOITSUD, MARE KÕIV
NEEME PÕDER
ARVO VALTON

Hiline pärastlõuna. Kohvikus on kuulda kahvlite plekist klöbinat. Inimesed räägivad summutatud häälel midagi. Ilmselt elust. Lamp ripub kõigi kohal, mis siis. Keegi kohendab pükse. Keegi asetab lusika teetassi kõrvale. Põranda all sagivad sipelgad. Ookeanis magab vaal. Umbes sellisest hetkest algavad mitmed Lauri Lagle lavastused.

Tõusta kõrgemale banaalsusest ilma liigselt banaalsusest eemaldumata. Umbes nii ütles Tõnis Saadoja oma laemaali kohta Sakala 3 fuajees. Umbes nii võiks mõelda ka mitmetest Lagle lavastustest. Proovida näha tähelepanuväärset igapäevases: kartulite keetmises, muruniitmisel, lobas, tõuklemises, tülis. Teha nii, et tähenduseta saab tähenduse. Viimastel aastatel on populaarse filosoofi tuules hakatud rääkima mittekohadest: paikadest, kust me liigume läbi, ilma et me neid eriti tähelegi paneksime või kaalu annaksime. Lennujaamad. Tänavanurgad. Isegi turismiatriksioonid. Need on paigad, millel pole erilist dramaatilist kaalu. Nad ei vapusta ega raputa meid. Isegi atraksioonid, mis ainult selleks ongi mõeldud, on meil läbi elatud juba enne nende nägemist – piltidelt, televisioonist, filmidest. Jõuame vaaterattani – ja kehitame õlgu. Lauri Lagle lavastuses võiks rääkida mittehettekdest. Momentidest, mis meid iga päev ümbritsevad, aga millele me ei oska erilist kaalu anda. Nagu kala ei pruugi tajuda, misasi vesi on, ei taju meie, misasi on see sõnastamatu miski, milles me iga päev elame. Perealbumitest pole abi. Seal on sünnid, pulmad ja matused, minitriumfid lapse trennis ja kaadrid suguvõsa kokkutulekutelt – hetked, mis midagi tähendavad. Lagle proovib leida momente väljaspool neid hetki. Sideainet, mis juhtub fotode vahel. Momente, milles puudub sisemine dramaturgiline laetus ja mis oleks justkui välja lõigatud ümbritsevast argipäevast ning pandud ilma neid eriliselt mudimata lavale.

On viidatud, et Lagle teeb seda seetõttu, et maailm tema ümber on nivelleerunud, ei tajuta enam tähendusrikastki, tähenduseta ammugi enam mitte. Isegi vaateratas ei paku elamust, rääkimata siis poeskäigust. Võib-olla on seda põhjustanud kapitalism. Võib-olla vananemine. Võib-olla on selles miski süüdi, võib-olla on see paratamatu. Ei tea.

Polegi ilmselt oluline. Aga Lagle näib jätkuvalt otsivat ehedaid kogemusi ning kuigi teater pakub selleks hulgaliselt traditsioonilisi võtteid (konflikt, draamakaar, rollisinusoid jne), ei võta Lagle mitte sellest rikkalikust veimevakast, vaid kaevandab tühermaa taga banaalsusemaardlas, lootes, et ehk võib isegi sealt, heinakörte, vanade rehvide ja halli värvi keskelt leida mõnel tinamärjal kolmapäeva õhtul midagi.

Lagle lavastustest ei saa rääkida ilma näitlejateta. Mitmega neist seob teda pikaajaline koostöö. Marika Vaarikuga on see juba viies lavastus, Mari Abeliga ja Rasmus Kaljujärvega kolmas (ärgem unustagem, et Lagle on 13 aasta jooksul teinudki siiani vaid kümme lavastust). Ma ei tea, et nad – ja kõik teised näitlejad – oleksid kordagi lähenenud Lagle prooviprotsessidele ootusega teha rolli. Koos otsitakse mitte karaktereid, vaid hetki. Improvisatsioonide käigus ei looda narratiive ega tegelasi, vaid üksikuid abstraktseid, amorfseid ja ambivalentseid momente, mille omavaheline side on kaugel tavapärasest loogikast, tuginedes pigem ootamatutele assotsiatsioonidele kui millelegi muule. Koos seistakse banaalsusemaardla ääres ja kaevatakse, kaevatakse, kaevatakse. Võib minna nädalaid ja ei leita midagi. Muututakse liiga teatraalseks. Liiga tähendusrikkaks. Liiga dramaatiliseks. Aga siis, mingil suvalisel väsinud neljapäeva õhtul, pool tundi enne proovi lõppu – midagi justkui korraks kumaks. Kumab, ja kaob siis koheselt. Ongi läinud. Ning järgmised kolm kuud proovitakse seda uuesti taastada. Ja taas kaevatakse, kaevatakse, kaevatakse.

Ja siis on poeesia. Lagle on lüüriline lavastaja, see on tema natuuri iseärasus, mis parata. Luuletusi ei loeta tema lavastuses esmakordselt, ent “lüürika” ei tähenda sugugi ainult riimistatud poeesiat. See on ka rütmide, puudutuste, atmosfääri, energia poeesia. Isegi kui muututakse agressiivseks (ja agressiivseks muututakse alati), on seegi mingil moel lüüriline: ideaal laguneb korraks tükkideks, ja siis hakatakse tema tükke muda seest taas kokku kraapima, et uuesti üles ehitada midagi. Mida? Midagi banaalset. Ja midagi poeetilist.

Eero Epner